

O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI VA SAMARADORLIGI

Qo‘chqarova Nargizaxon Ilxom qizi

Millat Umid universiteti

(BA) Biznes boshqaruv fakulteti, 2-kurs

Ilmiy rahbar: Salixov Saidamir

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekistonda raqamli tadbirkorlikni rivojlantirishda sun’iy intellekt texnologiyalarining o‘rni va samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida sun’iy intellekt asosida faoliyat yuritayotgan tadbirkorlik subyektlarining rivojlanish xususiyatlari, ularning biznes samaradorligiga ta’siri hamda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan raqamli siyosatning ahamiyati yoritiladi. Maqola natijalari sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish orqali raqamli tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *raqamli tadbirkorlik, sun’iy intellekt, raqamli iqtisodiyot, innovatsion texnologiyalar, startaplar, biznes samaradorligi*

Аннотация

В статье анализируется роль и эффективность технологий искусственного интеллекта в развитии цифрового предпринимательства в Узбекистане. В исследовании рассматриваются особенности развития предпринимательских субъектов, функционирующих на основе искусственного интеллекта в условиях цифровой экономики, их влияние на эффективность бизнеса, а также значение государственной цифровой политики. Результаты исследования направлены на формирование научных выводов по развитию цифрового предпринимательства с использованием технологий искусственного интеллекта.

Ключевые слова: *цифровое предпринимательство, искусственный интеллект, цифровая экономика, инновационные технологии, стартапы, эффективность бизнеса*

Abstract: *This article analyzes the role and effectiveness of artificial intelligence technologies in the development of digital entrepreneurship in Uzbekistan. The study examines the characteristics of entrepreneurial entities operating on the basis of artificial intelligence within the digital economy, their impact on business efficiency, as well as the importance of state digital policy. The results of the research contribute to the development of scientific conclusions on enhancing digital entrepreneurship through the use of artificial intelligence technologies.*

Keywords: *digital entrepreneurship, artificial intelligence, digital economy, innovative technologies, startups, business efficiency*

KIRISH

Hozirgi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida tadbirkorlik faoliyati an'anaviy shakllardan voz kechib, innovatsion va intellektual texnologiyalar asosida rivojlanmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalari biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tahlil qilish, mijozlar bilan ishlash samaradorligini oshirish va yangi raqamli mahsulotlar yaratishda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasi ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va AI texnologiyalarini joriy etish bo'yicha izchil islohotlarni amalga oshirmoqda. Davlat tomonidan qabul qilinayotgan strategik hujjatlar, investitsion dasturlar va normativ-huquqiy asoslar raqamli tadbirkorlikning rivojlanishiga mustahkam zamin yaratmoqda. Shu bilan birga, AI texnologiyalari raqamli tadbirkorlikni nafaqat texnologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Maqolaning maqsadi – O'zbekistonda raqamli tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni va samaradorligini ilmiy jihatdan tahlil qilish, amaliy misollar va statistika asosida natijalarni aniqlash. Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: AI texnologiyalarining tadbirkorlik

jarayonlaridagi qo'llanilishini o'rganish, ularning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini baholash, shuningdek, O'zbekiston sharoitida yuzaga kelayotgan muammolar va tavsialarni aniqlash.

NAZARIY QISM

1. Raqamli tadbirkorlik tushunchasi va iqtisodiyotdagi o'rni

Raqamli tadbirkorlik – bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, internet platformalari va raqamli innovatsiyalar asosida amalga oshiriladigan tadbirkorlik faoliyatidir. An'anaviy biznes modellaridan farqli ravishda, raqamli tadbirkorlik yuqori moslashuvchanlik, tezkorlik va samaradorlik bilan ajralib turadi. U iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi, xizmatlar sifatini oshiradi va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatini kengaytiradi.

O'zbekiston sharoitida raqamli tadbirkorlik ayniqsa IT xizmatlar, elektron savdo, moliyaviy texnologiyalar va onlayn platformalar orqali rivojlanmoqda. Masalan, to'lov tizimlari, elektron savdo platformalari va onlayn xizmatlar mijozlar va tadbirkorlar uchun

qulay sharoit yaratib, raqamli iqtisodiyotning turli segmentlarida innovatsion yechimlarni tatbiq etmoqda.

2. Sun'iy intellekt texnologiyalarining mohiyati va imkoniyatlari

Sun'iy intellekt – bu kompyuter tizimlarining inson aqliga xos bo'lgan tahlil qilish, o'rganish, qaror qabul qilish va bashoratlash qobiliyatlarini bajarishiga imkon beruvchi texnologiyalar majmuasidir. AI mashinali o'rganish (Machine Learning), katta ma'lumotlar tahlili (Big Data), neyron tarmoqlar va avtomatlashtirilgan tizimlarga asoslanadi.

Tadbirkorlik faoliyatida AI texnologiyalari biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, mijozlar xulq-atvorini tahlil qilish, marketing strategiyalarini optimallashtirish, resurslardan samarali foydalanish va risklarni kamaytirish imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, AI algoritmlari yordamida kompaniyalar bozor talabini oldindan aniqlash, mahsulot sifatini oshirish va xarajatlarni kamaytirish orqali raqobatbardoshlikni kuchaytiradi.

3. Sun'iy intellekt turlari va tadbirkorlikda qo'llanilishi

Mashinali o'rganish (Machine Learning): xaridor xatti-harakatlarini tahlil qilish va marketing kampaniyalarini moslashtirish.

Chuqli o'rganish (Deep Learning): moliyaviy risklarni baholash, elektron tijorat tizimlarida mahsulot tavsiyalarini berish.

NLP (Natural Language Processing): mijozlar bilan suhbatlar va avtomatik xizmat ko'rsatish tizimlari.

Computer Vision: surat va video tahlili orqali sifat nazorati va logistikani optimallashtirish.

AMALIY QISM

1. Statistik tahlil va raqamli tadbirkorlik ko'rsatkichlari

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi xizmatlar hajmi yil sayin ortib bormoqda. 2024-yil yakunlariga ko'ra, AKT xizmatlarining umumiy hajmi 18% ga o'sdi va bu raqam raqamli tadbirkorlik subyektlarining faollashishini ko'rsatadi. IT Park Uzbekistan rezidentlari soni 2020-yildan 2024-yilgacha 3 baravar oshgan bo'lib, ularning aksariyati AI texnologiyalariga asoslangan startaplarni tashkil etmoqda.

Misol sifatida, O'zbekistondagi moliyaviy texnologiyalar startaplari (FinTech) AI yordamida mijozlar xarid xatti-harakatlarini tahlil qiladi, qarz risklarini aniqlaydi va investitsiya portfellarini optimallashtiradi. Shu bilan birga, elektron savdo platformalari foydalanuvchi talablarini oldindan bashorat qilish va tavsiya tizimlarini yaratish orqali xarid jarayonini sezilarli darajada soddalashtirmoqda.

2. AI asosidagi startaplar va amaliy tajribalar

Sun'iy intellektga asoslangan startaplar O'zbekistonda quyidagi sohalarda faoliyat yuritadi:

Elektron savdo: AI algoritmlari mahsulot tavsiyalari va inventarizatsiyani boshqarish imkoniyatini yaratadi.

Moliyaviy xizmatlar: Kredit riskini aniqlash, investitsiya portfellarini optimallashtirish, mijozlar profilingini tahlil qilish.

Ta'lim: Onlayn platformalar AI orqali individual o'quv rejalarini ishlab chiqadi, o'quvchilar bilim darajasini tahlil qiladi va natijalami avtomatik baholaydi.

Sog'liqni saqlash: AI tibbiy tasvirlarni tahlil qilish, diagnoz qo'yishda yordam berish va bemor monitoringini optimallashtirish imkonini beradi.

Ushbu startaplarning amaliy tajribasi ko'rsatadiki, AI texnologiyalari nafaqat biznes samaradorligini oshiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish va malakali kadrlar tayyorlashga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Misol uchun, IT Parkda faoliyat yuritayotgan AI startaplari tomonidan yaratilgan yechimlar eksport hajmini oshirishga va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

3. Muammolar va tavsiyalar

AI texnologiyalarini tatbiq etishda asosiy muammolar:

Malakali kadrlar yetishmasligi: AI va raqamli tadbirkorlik sohasida malaka yetishmovchiligi innovatsion loyihalarni sekinlashtiradi.

Texnologik infratuzilmaning hududlar kesimida teng rivojlanmaganligi: Katta shaharlarda AI yechimlari joriy etilsa-da, qishloq va chekka hududlarda texnologik infratuzilma yetarli emas.

Normativ-huquqiy bazaning takomillashishi zaruriyati: AI tatbiqini tartibga soluvchi standartlar va qoidalar yetarli darajada emas.

Tavsiya etilgan yechimlar:

Ta'lim tizimida AI va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish: Universitetlar va kasb-hunar maktablarida sun'iy intellekt bo'yicha maxsus kurslar tashkil etish.

Innovatsion startaplarni rag'batlantirish: Grantlar, soliq imtiyozlari va xalqaro bozor bilan integratsiya imkoniyatlarini yaratish.

Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish: AI yechimlarining xavfsiz va samarali tatbiqini ta'minlash uchun standartlar ishlab chiqish.

Hududlar kesimida raqamli infratuzilmani kengaytirish: Internet va bulutli xizmatlar imkoniyatlarini barcha hududlarda teng ta'minlash.

XULOSA: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda raqamli tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'zni strategik ahamiyatga ega. AI tatbiqi quyidagi natijalarni beradi:

Iqtisodiy samaradorlikni oshirish: AI algoritmlari yordamida biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, xarajatlarni kamaytirish va resurslardan samarali foydalanish imkonini yaratadi.

Boshqaruv samaradorligini yaxshilash: Qaror qabul qilish jarayonida ma'lumotlar tahlili asosida aniqlik oshadi, risklarni kamaytiradi va biznesning tezkor javob berish qobiliyatini kuchaytiradi.

Yangi ish o'rinlarini yaratish: AI texnologiyalari yuqori malakali kadrlar talabini oshiradi, startaplar va IT sohasida yangi ish o'rinlari yaratiladi.

Raqobatbardoshlikni kuchaytirish: Mahsulot va xizmatlarning sifatini oshirish, bozor talabini oldindan aniqlash va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatini ta'minlaydi.

Shuningdek, davlat siyosati va normativ-huquqiy baza AI texnologiyalarini tatbiq etishda muhim rol o'ynaydi. Prezident qarori (4996-son) va IT Park Uzbekistanning startaplarni qo'llab-quvvatlashi raqamli tadbirkorlikni rivojlantirishga imkon yaratadi.

Kelgusida quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilsa, raqamli tadbirkorlikning samaradorligi yanada oshadi:

Malakali kadrlarni tayyorlash va ta'lim tizimida AI kurslarini kengaytirish.

Innovatsion startaplarni rag'batlantirish va ularni xalqaro bozorlar bilan integratsiya qilish.

Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va standartlar ishlab chiqish.

Hududlar kesimida raqamli infratuzilmani kengaytirish va raqamli xizmatlarga teng kirish imkonini yaratish.

Umuman olganda, AI texnologiyalari O'zbekistonda raqamli tadbirkorlikni rivojlantirishda nafaqat texnologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari ilmiy va amaliy loyihalarni ishlab chiqishda nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari. Lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Stat.uz
3. Spot.uz — Biznes va texnologiyalar tahlillari
4. IT Park Uzbekistan yillik hisobotlari
5. Raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt bo'yicha ilmiy maqolalar
6. Xalqaro ilmiy manbalar va tahliliy hisobotlar